LIPANAN
Journal Arménien
NEUTRE

ADMINISTRATION
Place des Canons, 9, Rue d'Italie
BEYROUTH «Liban»
DIRECTEUR-PROPRIÉTAIRE
J. ADJEMIAN

ԼԻԲԱՆԱՆ

Ազգային - Քաղաքական - Գրական
ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱԹԵՐԹ

لبنان
جريدة ارمنية
حرة

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

ՍՈՒՐԻԱ—	Տարեկ.	Վեցամս.	Եռամս.
	350	175	125
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	6	4	2 Տոլար

Խմբգ. Մ. ԱՂԱՃԱՐԵԱՆ

Է. ՏԱՐԻ Թիւ—618 ՇԱԲԱԹ 19 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1931 ՀԱՏԸ 3 Ս. Գ.

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

Ե.

ՌՈՒՍԻԱ՝ առասպելներու երկիրն է։ Մարդիկ կը խօսին անոր մասին՝ որպէս թէ ո՛չ երկրային հողամասի մը։ Այնքան շատ բաներ կ'ըսուին, այնքան հակասական լուրեր կը տրուին, այնքան առասպելական պատմութիւններ կը հիւսուին, որոնցմէ կարելի չըլլա՛ր բան մը հանել ուղիղ ճշմարտութիւն։ Միայն, ինչ որ թեր ու դէմ ըսուածներէն կրնանք եզրակացնել, ժողովուրդը խնայողական կեանքի պարտադրուած է, ամէն կողմէ կը մարզուի հնգամեայ բլանը ի կատար հանելու և կ'ապրի ապագայ երջանիկ օրերու յոյսով ու հաւատքով։ Պիտի գա՞ն այն օրերը, այդ մեր նիւթի տարողութենէն դուրս է։ Միայն, ինչ որ այսօրուան համար կրնանք ըսել, մարդիկ երեւակայուածին չափ մերկ կամ սոված չեն. ո՛չ ալ մեր ըմբռնումին չափով կուշտ կամ հագուած։ Կեանքի սղութեան կողքին կայ առօրեայ աշխատանքը ու համեստ ապրուստ մը բաւարարելու չափ օրավարձք։

Տնտեսական տագնապը, իր տեւալ բնոյթով, գոյութիւն չունի հոն և ոչ ալ անգործութիւնը կը մտահոգէ. գործ ունին և աշխատաւոր կը փնտռեն։ Ամերիկայէն, Գերմանիայէն, և այլ կարգ մը երկիրներէ մեծ թիւով մասնագէտ և որակաւոր աշխատաւորներ հոն կ'երթան և լաւ կը վարձատրուին։ Ամերիկեան թերթերը ամիսներ առաջ, ծանուցին այս նոր անսպասելի արտագաղթը՝ դէպի սովիէթական երկիրները՝ և մատնանշեցին անոր աղէտները։

Սովիէթները այսօր միակ մտահոգութիւն մը ունին.— **Ստեղծել ճարտարարուեստական եւ արդիւնաբերական անկախ եւ ինքնաբաւ դրութիւն:** Այդ ուղղութեամբ տասներկու տարիներու հետ ի հետ վազքը, զիրենք հասցուցած է տեղ մը, ուր ա՛լ աչքի կը զարնեն և կասկածելի կը թուին։

«Լոնտոն Թայմզ» որ հնգամեակը ծաղրողներուն գլխաւորն էր, վերջերս կը գրէր.— **Ռուսերը անկասկած որ պիտի իրագործեն իրենց հնգամեայ բլանը, եւ անով պիտի վտանգեն աշխարհի տնտեսական բաղդը»**

Իսկ Ամերիկացի յայտնի դրամատէր Հէրպէրթ Սթօնհէմ, «Իվնինկ Փօսթ»ի մէջ կը գրէր.— **Ռուսաստանը, որ իր հում նիւթերու առատութեամբ սկսած է կազմալուծել համաշխարհային շուկաները, շուտով պիտի սկսի աշխարհը հեղեղել ճարտարարուեստական ապրանքներով: Բոլոր խելացի մարդիկ պէտք է տեսնեն ու հասկնան, որ Սովիէթները պիտի քանդեն արեւմտեան քաղաքակրթութիւնն ու ապրուստի սակարդակը, եթէ արեւմուտքի երկիրները չմիանան ոչնչացնելու համար այս հսկայ վտանգը»:**

Բայց Ամերիկացի յայտնի դրամատէրը հոս բարի չըլլար ըսելու թէ Ռուսիոյ մէջ գործող անհամար մեքենաներուն հարիւրին 70ը իրենք՝ Ամերիկացիները ձեռքի տակէ ծախած էին «մահացու թշնամիին» առանց երբեք այս եզրակացութիւնները ընելու։

Տրուած տեղեկութիւններու համաձայն, այսօր Սիպերիոյ Շէպապիլսքի գործարանը օրական 500 Թրաքթէօր կը շինէ. և թէ Ռուսերը հողը կը մշակեն «Բօմպինէ» կոչուած տեսակ մը ամերիկեան մեքենաներով, որոնք ցորենին հասկը, հատիկը, յարդը կը կտրեն, կը զատեն, կը կապեն և Ֆրանսայի մէջ 150 գործաւորներուն չորս օրուան մէջ տեսած գործը մէկ ժամէն կ'ընեն։ Այս Թրաքթէօրներով և Բօմպինէներով, 1929ին՝ 36 միլիոն 1930ին՝ 120 միլիոն հեքթար իսկ 1931ին՝ 141 միլիոն հեքթար հող մշակած են։

Ֆրնս. «Իլիւսթրասիոն» թերթին մէջ Էմիլ Շրայպէր, **«Ուսումնասիրական ուղեւորութիւն Սովիէթ Ռուսիոյ մէջ»** խորագրին տակ կը գրէ.— **«Եթէ Ռուսիա իր այս ընթացքով յառաջանայ՝ պիտի կրնայ աշխարհը կշտացնել»:** Ուրեմն, այն որ Ռուսիոյ մէջ կէս առ կէս կարեկարան հաց կուտեն և այն ալ հազուագիւտօրէն՝ տրամադրութեան պակասը կամ ցորենի սովը չէ. այլ ուրիշ մէկ բան՝ որուն համար գուցէ իրաւունք ունին **«չար վտանգ», «մահացու թշնամի»** կոչելու զայն։ Ռուսիոյ մէջ հազուագիւտ և գնով անմատչելի եղող Ռուսական շաքարը, հոդլի գին ունի կարմիր գծէն դուրս. իսկ քարիւղի ակը եղող Պաթումի մէջ իսկ որոշ ժամերէ յետոյ կ'արգելուի լոյսերը մարել՝ քարիւղ խնայելու համար։ Այս խնայողութեանց և զրկանքներու վախճանը ո՞ւր պիտի հասնի.— Անշուշտ ան ալ միւս ճարտարարուեստական երկիրներու բաղդին պիտի արժանանայ. կ'ըսեն դրութիւնը սովորականի պէս դիտողները։

Իսկ Սովիէթները, այդ «սխալ»ը կը գործեն գիտակցաբար՝ գիտնալով որ այդ բանը քիչ ջղայնութիւն չպատճառեր յայտնի դրամատէր Հէրպէրթ Սթօնհէմներու։

Սովիէթները այնպէս կը հաշուեն, թէ ա՛լ ճակատները հարթուած են, և ուշ չէ որ արտաքին աշխարհի միացեալ հարուածը պիտի գայ իրենց գլխուն։ Կ'զգուշանան այդ հարուածէն՝ և գոնէ կ'ուզեն ուշացնել զայն։

«Իզվէսթիա», Մոսկուայի պաշտօնաթերթը, խօսելով Չինօ-Ճաբոն վէճի մասին, կը գրէ.—«Ամերիկեան իմբէրիալիսթները Մանչուրիոյ մէջ Ճաբոնական զօրքերու յառաջխաղացումը կը նկատեն իբրև բարեպատեհ առիթ մը Խ. Միութիւնը պաշարելու և զայն գրգռելու զինեալ պայքարի։ Ամերիկեան կառավարութեան բռնած երկդիմի դիրքը կը բացատրուի անով, որ բուռն փափաք մը կայ Ճաբոնը կռուի մղելու Խ. Միութեան դէմ։ Այս ջանքերուն արդիւնքը երեք պիտի ըլլայ. Առաջին՝ պիտի ձախողի կամ պիտի ուշանայ Խ. Միութեան հնգամեայ ծրագիրը, երկրորդ՝ պիտի տկարանայ Ճաբոնը, որ Խաղաղականի վրայ իր մրցակիցն է։ Իսկ երրորդը՝ պատերազմական վիճակ ստեղծելով, պիտի քշէ իր պահեստի ապրանքները, և դուրս պիտի գայ տնտեսական տագնապէն։

Ահա թէ ինչ բաներ գիտնալով է որ Սովիէթները կ'զգուշանան ամէն միջամտութենէ, և հերքելով կը հերքեն իրենց դէմ եղած ամէն վերագրում

X

ՀԱԼԷՊԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԷ

Տնտեսականի հաւաքական հրաժարականը.— Առաջնորդին ինքնագլուխ դրամական գործառնութիւնները.— Ազգային եւ պետական ընտրութիւններ:

Ազգային կեանքի վերջին դէպքերուն մէջ կարեւոր է տնտեսական Խորհուրդին հաւաքական հրաժարականը; որ մինչև ցարդ հոսի համբաւաւոր քաղաքական ժողովի կողմէ հարկ եղած նկատողութեան արժանացած չէ։

Հոս շատերուն ծանօթ է թէ առաջնորդը ինքնագլուխ դրամական գործառնութիւններ կը կատարէ, առաջնորդարան եկած զանազան գումարները ուզածին պէս կ'առնէ կուտայ, ոչ ոք տեղեկութիւն կ'ունենայ, ոչ քոնթրոլ, ոչ հաշիւ։ Նոյն իսկ օտար դրամատուներ պահ կը դնէ իր անձնական անունով, առանց մտածելու կամ գուցէ մտածելով հետեւանքը, և մասնաւոր դիտմամբ։

Տնտեսական խորհուրդը այս տպօրէն դրութիւնը կանոնաւորելու և որևէ զեղծումի և կասկածի տեղի չտալիք եղանակ մը հաստատելու համար, աշխատութիւն մը կը պատրաստէ և առ ի վաւերացում և գործադրութիւն քաղաքական ժողովին կը ներկայացնէ։ Այս ժողովը հարցը բարձի թողի ըրած ըլլալով, տնտեսականը պատճառաբանեալ հրաժարականով մը կը քաշուի գործէ։

Խնդիրը կարեւոր է, ինչպէս կը տեսնուի։ Բայց հոս ո՞վ է որ պիտի հետաքրքրուի ազգային գործերով, նոյն իսկ կարեւոր ըլլան անոնք։

Առաջնորդը ծանօթ է արդէն, իր խարդախութեամբը և գործերը վարելու իր եղանակովը։ Քաղաքական ժողովը խրտուիլակ մըն է, ոչ ուժի ոչ պակաս. հոն անդամներ կան որ հայերէն ալ չեն գիտեր։ «Գաւառականը» շատ չի տարբերիր քաղաքականէն, չնայելով որ հոն կան մէկ երկու անդամներ իրենց պաշտօնին մարդը։ Տնտեսականին մէջ սպրդած էին մէկ երկու ուղիղ մարդիկ, որ կուզէին լրջօրէն իրենց պաշտօնը կատարել, և ահա անոնց ազգօգուտ մտադրութիւնը կը բաղխի քաղաքականի ապիկար չկամութեանը։ Այս իրականութեան մէջ, միայն առաջնորդն է որ գործօն դեր մը կը կատարէ, և եթէ ժողովուրդին շահը և դիրքը ուզէր կամ կարենար խորհիլ, գուցէ օգտակար ըլլար որոշ չափով, բայց ան միմիայն իր շահը և սնափառութիւնը գոհացնելու հետամուտ է, և իր դիրքը պահելու համար մեր եկեղեցականներուն էն տրուպին քով բռնազդաբար գտնուող կարողութիւնը կը կիրարկէ „ՊԱՍՔԻՒԼԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆ։

Իսկ զոյգ վեհափառնե՞րը, որ այս ամառ աշխարհ իրար անցուցին իրենց օծման հանդէսներով... օ՛, Անթիլիաս հեռու է... և արդէն հոն ուրիշ կատուներ կան խարազանելիք։

Ահա այս կերպով Հալէպի հայ համայնքը կը գտնուի կատարելապէս անտիրական։ Եւ այս պարագան այնքան զարմանալի և ցաւալի է միանգամայն, որքան այս համայնքին մէջ անհատներ կան իրենց գործին ուշադիր և ուժի կամ պակաս արժէքաւոր։ Բայց ինչո՞ւ համար միայն դրամ շահելու հետամուտ, ինչո՞ւ անտարբեր մնալ համայնքին գործերուն նկատմամբ։ Ինչո՞ւ ամէն բան թողուլ եկեղեցականի մը ձեռքը որուն կարողութեան չափն ու [illegible] չհասկցող չէ մնացած։

Առնէ մը ի վեր համայնքի ընտրութիւններուն նախապատրաստական աշխատանքներ սկսած են։ Ընտրական Յանձնախումբ մը կազմուած է որուն մէջ երեք կուսակցութիւններէ անդամներ կան չէզոքներու հետ։ Այս յանձնախումբը երկար աշխատանքէ յետոյ ընտրական հրահանգ մը պատրաստած է, որուն մէջ ոչ մեր ծանօթ Սահմանադրութեան ոգին կամ տառը նկատի առնուած է, և ոչ ուրիշ ոևէ օրէնք կամ կանոն, Հալէպի հայ համայնքին յատուկ եղական դրութիւն մը կը հաստատէ։ Այդ յանձնախումբի անդամներէն մին կատարեալ համոզումով ինծի կը հաւաստէր թէ այդ դրութեան կիրարկումով, նախ կուսակցական կռիւները վերջ պիտի գտնեն, և յետոյ ամէն կուսակցութիւն և ամէն քաղաքի ժողովուրդ իր ներկայացուցիչները պիտի ունենան նոր «Գաւառական»ին մէջ։ Շատ բարի, բայց ատի շրջանակին քառակուսացումի խնդիրը լուծել չ՚է։

Քաղաքական ժողովը մէջէն չէ ելած, և հիմա Հալէպէն Անթիլիաս կը բանակցին։

Պետական ընտրութիւնները անմիջական այժմէութիւն ստացան վերջին հրամանագրով։ Հայերը այս հարցին մէջ ալ, իբր համայնք, որոշ ուղեգիծ մը չունին, մինչդեռ միւս համայնքները և Սուրիական կուսակցութիւնները լրջօրէն կը հետեւին հարցին փուլերուն և հարկ եղած միջոցները կը խորհին այս պատմական դէպքին պատրաստուած լրջութեամբ։

Հայերը այս խնդրին մէջ ալ իբր համայնք դիպուածին և հոսանքին ենթակայ են։ Հայ կուսակցութիւնները, իբր կազմուած խմբակցութիւններ, իրենց վարիչներովը գործի վրայ են, բայց ոչ թէ հայ ժողովուրդին դիրքը խորհելու և պաշտպանելու համար, այլ հատուածական և նոյն իսկ անհատական նպատակներ իրագործելու համար։

Երկրին քաղաքական կուսակցութիւնները աշխատելու ձեռնարկած են. ասոնք քանի մը հատ են։ Ազգայնականներէն զատ, Բարեկարգիչ կուսակցութիւն մը կայ, որուն մէջ աչքառու դէմքեր կան Հալէպ թէ Դամասկոս։ Յետոյ կայ Շապանիի կուսակցութիւնը՝ «Էլ Էլհալի» թերթովը, և կայ նախկին նախագահ Սուպհի պէյ Պէրէքէթի խմբակը։ Բոլոր ասոնք իրենց մարդոց ընտրութիւնը յաջողցնելու համար միջոցներ կը կիրարկեն։

Ասոնց մեծ մասը հոգատար պետութեան հետ հաշտ քաղաքականութեան կողմնակից են, միայն ազգայնականներն են, որ թէև առաջուան չափ անհաշտ չեն, սակայն տակաւին լքած չեն պայմաններ առաջարկելու և պարտադրելու իրենց մտայնութիւնը։

Իրողութիւնը ան է որ այս ընտրական գործերով չհետաքրքրուողներուն ընտրանին է, բառին ամենալայն իմաստով։ Իսկ զանգուածը, ընդհանուր առմամբ անտարբեր է։ Այնպէս որ պետական մեքենան իրենց ձեռքը ունեցողները, եթէ քիչ մը ճարպիկութիւն գտնեն գործին մէջ կրնան ուզած արդիւնքնին ձեռք բերել ընտրութիւններէն։

Հայերը Հալէպի մէջ իրենց թիւովը բաւական կարեւոր են, և Բ. Գոմիսէրին որոշմնագրով, միայն Լուսաւորչական համայնքը երկու երեսփոխան տալու իրաւունք ունի։

Վերայիշեալ զանազան կուսակցութիւնները և խմբակցութիւնները հայերուն կը մօտենան անոնց թիւէն օգտուելու համար։ Հայութիւնը այդ հարցին մէջ ալ մտածուած և ծրագրուած ուղղութիւն մը չունի։ Հայ կուսակցութիւնները կրնան դեր մը կատարել, պայմանաւ որ ի վիճակի ըլլան հայութեան դիրքը նկատի ունենալով լաւագոյն ուղեգիծը որոշելու և ընդգրկելու։ Ի վիճակի՞ են ատոր։ Ամէն իրաւունք ունինք կասկածելու և նոյն իսկ որոշապէս յուսահատ գտնուելու։

Հոս բառ մըն ալ կուզենք ըսել նոր խմբակի մը մասին։ Տեղացի քրիստոնեայ մը, Հալէպի նախորդ երեսփոխան, Սուրիոյ փոքրամասնութիւններու անունով խմբակ մը կազմած է և կը պատրաստուի Ֆրանսերէն թերթ մը հրատարակելու։ Կ'ըսուի թէ ձեռնհաս իշխանութիւններու համակրութիւնը և գրաւ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ ՍՈԿՈԼԻՆԻ

— «Կը ցաւիմ որ հայերէն չեմ կրնար արտայայտուիլ, բայց այդ արգելք մը չէ որ իմ սրտագին և ջերմ ողջոյնս ըսեմ հայ ժողովուրդին, որ վերջապէս հասաւ իր հանգրուանին։

«Այդ արի ժողովուրդը, որ իր ցաւատանջ և փառաւոր պատմութեան ընթացքին ստացեր էր իր արժէքին գիտակցութիւնը, յաջողեցաւ հասնիլ Հայաստանի վերակենդանացման։

«Դեսպանատան կողմէ կ'ողջունեմ հայ աշխատաւորութիւնը (բուռն ծափեր) և ջերմապէս կը մաղթեմ անոր որ միացած Անդրկովկասեան աշխատաւորներու, շարունակէ իր թռիչքը, ամրացած ապահովութիւնով, իրագործելու համար Խորհուրդներու բարձրագոյն նպատակները։»

«Միայն Հոկտեմբերեան Յեղափոխութիւնը կրնար վերջ դնել այն ճնշումներուն, որոնց ներքեւ կը հեծէր հայ ժողովուրդը»: Հոկտեմբերեան Յեղափոխութիւնը տուաւ ազգային իրաւունքներ։ Այժմու Հայաստանը ամէն հնարաւորութիւն ունի իր արժէքները արժէքաւորելու։ Հոն կը տիրէ համերաշխութիւն և եղբայրութիւն բոլոր ժողովուրդներուն մէջ և հայ աշխատաւորը մեծապէս ապացուցանեց որ իր անձնազոհութեամբ եւ արիութեամբ կարող էր իր իսկ ձեռքերով կառուցանել իր երկիրը։»

«Ներգաղթի շնորհիւ Խորհրդային Հայաստան կը դառնայ հայրենիքը աշխարհիս վրայ ցրուած բոլոր հայ աշխատաւորներուն։

«Թող Հայաստանի աստղը փայլի մեր Միութեան դրօշին վրայ, իբր խորհրդանշանը ազգերու ազատագրութեան:»

Ի՞ՆՉ ԿԸՍԷ Հ ՆՐԻ ՊԱՐՊԻՒՍ

— Մեծարա՛նք այն երկրին, որ դարաւոր տառապանքներէ յետոյ, գտաւ իր ապահովութիւնը և բարգաւաճումը Խ. Միութեան մէջ։ Ջերմագին կ'ողջունեմ Խորհրդային Հայաստանը։

Անդրկովկասը աշխարհիս մէջ հռչակուած էր որպէս երկիր թշնամի եղբայրներու. այժմ խորհրդայնացումէն յետոյ ան տիպար երկիր է համերաշխ եղբայրներու։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՐԱԿ ՈՒ ՆՇԴՐԱԿ

Պատասխանս «ԲԱԶՄԱՎԷՊ»ին եւ Հ. Ե. ՓԷՉԻԿԵԱՆԻՆ

Խ. Պ. ՔԱՐՏԱՇ

Հ. Ա. Ղազիկեանէ վերջ այս անգամ Հ. Ե. Փէչիկեանն է որ Վենետիկէն գիս կը ռմբակոծէ իր... անեղի հարուածներով։ Առաջինը... «հայր»օտաբար... գիս ներկայացուց իբր «չատրանգիտութիւն ցուցնող, նորօրինակ աղանդաւոր, հասակաւոր մը որուն բան հասկցնելը դժուար է, գրքապիղծ, նախնեաց ոչ-արժանաւոր զաւակ, փորձանք, կամաւորապէս խեղաթիւրող, ըմբոստ միտք, արգահատելի, հայ լեզուն չսիրող և չսիրցնող»։ Իսկ երկրորդը, նոյնքան «հայր»օտաբար գրեց ինծի համար թէ «հմտութիւն ցոյց տալու համար կամ ուրիշ նպատակով... միշտ առարկու և խծբծող է լեզուական ձեւերու... իր յօդուածին մէջ անձն է որ կը խօսի»։

Ի՞նչ է պատահեր։ Ի՞նչ է մեղքս։

Հ. Ա. Ղազիկեան «Մի՛ Դրէք... Դրեցէ՛ք...» անուն գիրք մը գրեց, 100է աւելի ուղղագրական ուղղումներ ընելով. ես ալ գրեցի թէ (Սիոն 1931 թիւ 1,2,3) այդ մերժուած ձեւերէն մի քանին թոյլատրելի են, և մի քանին ալ՝ աւելի պատշաճ, այսպէսով ընդունելով մնացեալ մեծ մասը։ Այս է մեղքս,

Եւ ահա գրեթէ նզովք ու բանադրանք ինծի դէմ, նախ Ղազիկեանի կողմէ՝ «Յուսաբեր» օրաթերթին Մայիսի 13 թիւերով, և երկու անգամ ալ «Բազմավէպ» հանդէսի էջերէն, մին ստորագրուած Փէչիկեանէ։

Կարծես թէ հայ լեզուի ախոյեանին մէջ (զոր իրենք կծուաբոյր սխտորանի կը վերածեն իրենց յաւակնոտ որակումներով, և Փէչիկեան ալ իր չարագրական ամենադառը սխալներով, ինչպէս պիտի տեսնենք) գող մը մտած է, և իրենց սեպհական բերքերը կը գողնայ։

Ղազիկեանի պատասխանին ես ալ պատասխանեցի (միշտ փաստարկութեան գետնին վրայ) անշուշտ ոչ թէ իր լեզուով, այլ սոսկ նշելով իր լեզուական և ուղղագրական սխալները. փափաքողները կրնան այդ յօդուածս գտնել Սիոնի մէջ Օգոստ.ի թիւէն սկսեալ։

Իսկ այսօր Փէչիկեանին է որ կը պատասխանեմ.—

Եթէ չատրանգիտութիւն և հմտութիւն ցուցադրելու նպատակն ունենայի՝ չատոնց հրապարակ իջած կ՚ըլլայի ցուցնելու համար այն բազմաթիւ քերականական սխալները որ յաճախադէպ են թերթերու, նոյնիսկ պարբերաթերթերու և հանդէսներու մէջ, երբեմն մեր անուանի գրողներուն գրչէն անգամ։ Ըսեմ որ իմ ընթերցումներուս ընթացքին պատահարա՛ր նկատած եմ զանոնք, բայց նոյնիսկ քովս նշանակելու նեղութիւնը չեմ յանձն առած. քանզի հմտութիւն ծախելու, եւ մին ու միւսը խծբծելու նպատակն ու ժամանակը չունիմ. չա՛տ աւելի կարեւոր գործեր ունիմ։

Գրածիս մէջ փաստն է որ կը խօսի և ոչ թէ անձը։ Ղազիկեանին պատճառաւ չէ որ լեզուական հարցերը ուսումնասիրել սկսայ զինք յանդիմանելու նպատակով. իր «Մի Դրէք... Դրեցէք...»էն առաջ արդէն գրած էի հատուկտոր յօդուածներ ու գրքոյկներ։ Կրնամ փաստել թէ դեռ մինչեւ ուսանողութեանս օրերէն արդէն բաւական խաւզարկած էի այդ մարզը. դասընկերներէս սակաւաթիւներ ողջ են բարեբաղդաբար։ Եթէ գոյքերս ու թղթանիս Թուրքիա մնացած չըլլային, կրնայի նաև փաստել թէ դեռ նախակրթարանի նստարաններէն՝ շահագրգռուած էի լեզուական տեսակէտներով ու խօսքերով որոնք գուցէ դժուարամատչելի են դեռ Փէչիկեաններու գլխուն։

Այսպէս ըլլալէ վերջ Փէչիկեանէն չէ որ պիտի խնդրէի արտօնագիրս, գիտակս կամ մարնաչոյս հայ լեզուի խօսքերուն համար։

Անձս չէ որ կը խօսի, քանզի սիրած ու սիրցուցած եմ Մխիթարեանները Ղազիկեանն ալ մէջն ըլլալով, թէև զինք տեսած իսկ չեմ։

Մանաւանդ թէ իրե՛նց անձն է որ կը խօսի, քանի որ զայրացած են իրենց անքննադատելիութիւնը չընդունելուս համար, զիրար անձնապէս ճանչնալնուն համար, ինչպէս նաև իրարու միաբանակից ըլլալնուն համար։ Բայց պէտք է գիտցած ըլլային թէ լեզուաբանական վէճի մէջ խնդիրը այս կամ այն անձը պաշտպանել չէ, այլ ճշմարտութիւնը պարզել։

Փէչիկեան «ուրիշ նպատակներ» ալ կը վերագրէ ինծի, չես գիտեր ինչե՛ր հասկցնել ուզելով։ Լեզուաբանական վէճը ո՛չ քուլիս է ո՛չ էնթրիկ, ո՛չ ալ քծիփի սպրդասացութիւն։ Ըսելիքը թող պարզ ըսէ. իսկ եթէ անհրաժեշտ համարձակութիւնն ու քաջութիւնը չունի թող լռէ. լաւագոյն պիտ՚ ընէր եթէ... հազար կամ յօրանջէր փոխանակ գրելու այդպիսին մթին ու մթագնող խօսքեր... ինչպէս նաև դեռ ուրիշ շա՜տ թիր ու թերի առղեր զոր պիտի տեսնենք։

Ապրուստի, հագուստի, սննդի ճարելու վարձելու և փոխադրելու հոգերէն գերծ, մեր զանգուածէն ու անոր առօրեա ցաւերէն ու հոգերէն հեռու այս «հայր»ը, որ իր բարոյական ծուռ դատողութեամբ, լեզուական խառնափնթորութեամբ ու անփափկանկատ խծբծանքներով (ըսենք՝ գիս վարկաբեկելու ճիգով) իմ սուղ ժամանակս կը գողնա, նոյնիսկ կը դժգոհի որ Սիոնի պատ. խմբագրութիւնը իմ «երկար» ու «պարզ» յօդուածիս տեղ է տուեր. իր «Մխիթարեան»ի պատրաստ եւ հանգիստ բազկաթոռը բազմած, այդքանն ալ շատ կը տեսնէ ինծի. իր այդ դժգոհանքը երկու անգամ կը յայտնէ Բազմավէպի այն փոքր երեք սիւնակներուն մէջ զոր գիս վարկաբեկելու յատկացուցած է, ի պաշտպանութիւն իր միաբանակից ու անձնական բարեկամին (յետոյ փաստացի ցոյց պիտի տամ թէ... արջու բարեկամութիւն է այդ)։ Եւ մի զարմանաք որ այդ վատ արարքէն վերջ մեր «հայր»ը «անկեղծ» գնահատողի մը հովերը կ՚առնէ Սիոնի գրախօս Շաւարշ վարդապետի հանդէպ որ Սեփեանի քերթուածներու հատորին վրայ իր լեզուական դիտողութիւն ըրած էր. մեր «հայր»ը ատոնց 100ապատիկ աւելի կը հանէ (իր բարոյական ճաշակէն զատ լեզուական ճաշակին աստիճանը յետոյ կը ցուցնեմ) քան իմ յօդուածիս։

Բաղդատութեան այս կերպը Փէչիկեանի խելապատակին յղացումն է. Շաւարշ Վ.ի և իմ յօդուածները բաղդատելի չեն, քանզի նոյն խնդիրները չեն շօշափեր բացի մէկէն. Փէչիկեան կրնա նաև գետնախնձորն ու ...կօշիկը բաղդատել ու եզրակացութիւնը «Բազմավէպ»ին մէջ հրատարակել, քանի որ ձեռքը այդքան հաճոյակատար թերթ մը ունի։ Այդքան ատեն «անկեղծ» անհարկի գնահատանքներ ծախող «հայր»էն կ՚ակնկալէր որ իմ ալ նորի քայլերս քաջալերելու համար քիչ մը նուազ... խիստ ու վարկաբեկիչ ըլլար գիս որակելու պարագային...։ Դժուար չէ տեսնել այդ անհամապատասխան ու տգեղ կարկատանի մը չափ անտեղի գնահատանքին տակ երեք ուրիշ նպատակներ ».— Ա. վարկաբեկել մէկը որ իր ընկեր միաբանակիցին անսխալականութիւնը խնդրական ցուցուցած է փաստով։ Բ. վարկաբեկել Սիոնը որ իմ անպիտան բարդ ու երկար յօդուածներս հրատարակման արժանի գտած է. (բայց Սիոնը իր կոկիկ լեզուով շատ աւելի ձեռնհաս է քան Փէչիկեանները. իբր ապացոյց... Մուրատ Ռափայելեան Վարժարանի և բոլոր՝ հայ նախակրթարաններու բարձրագոյն երկու կարգի աշակերտներուն կը յանձնեմ սրբագրութիւնը Փէչիկեանի «Թոմաս Էտիսըն» յօդուածին, որ ծուռ ու մուռ աղամող, աղաւաղ, զայթումայթ, ծեքածուռ ու բարբեան հայերէնի լաբիւրինթային ջրբաժուր անծուր ապուր մ՚է գանելի։ Տես Բազմավէպ, Նոյ. 931։

Գ. Փէչիկեանի այդ գնահատանքին մէկ «ուրիշ նպատակն» է Սիոնի խմբագիրներն ու շուրջինները խրոր ձգել...

(1)

ոչնչցութիւնը պահուած է։

Տեղացի քրիստոնեաները, անոնք որ ի վիճակի են համայնքի անունով խօսելու, լաւ ընդունելութիւն չեն ըրած Պ. Նիգոլա Ծանճիի դիմումին. և այս վերջինը գործել հայերու անունն է որ կը գործածէ։ Նոյն իսկ լսեցինք որ ծանօթ պանդոկապետը որ յիշեալ պարոնին աջակիցն է, ինք ալ կը մասնակցի այս փորձին։

Հայերը, որ չատ սուղ գնած են քաղաքական փորձառութիւնները, ոչ ատեն և ոչ կարողութիւն ունին քաղաքական արկածախնդրութիւններու, և հետեւաբար պատրաստ են խուսել և հեռու մնալ ընթացք մը ունենալու, հանգիստ ին եռալէն չերթալու։

Քաղաքական խորհրդածութիւններ, որ մեր զօրաւոր եղծմը եղած չէ անցեալին մէջ, մեզ կը պարտադրէ չրջահայեաց և նախատեսող ուղղութիւն մը Սուրիոյ պատմութեան այս անկիւնադարձին մէջ։

Հալէպ — ՍՈՒՐԷՆ

Թ Ղ Թ Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԳԱՀԻՐԷ

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՔՐՈՆԻԿ

(Շար. նախրդ. թիւէն)

Ազգ. Գալուստեան վարժարանի ուսուցիչներէն Տիկին Զարուհի Ծաղկունի կարդաց գողտրիկ ձօն մը, զոր ուղղած էր Նորին Ամենապատուութեան։

Դրուատալի ճառերուն աւարտումէն վերջը խօսք առնելով Ս. պատրիարք հայրը շնորհակալութիւն յայտնեց Ազգ. իշխանութեանց և բոլոր ճառախօսներուն։

Քանի կը մօտենան մեկնումի ժամերը այնքան սարսափ կը պատէ հոգիս ըսաւ Նորին ամենապատուութիւնը։

Այս առթիւ յայտնուած սիրոյ խօսքերն ու յարգանքի արտայայտութիւնները ես կ՚ընդունիմ ոչ թէ իմ անձիս նկատմամբ այլ իմ միջոցաւ հայ կղերականութեան ուղղուած համակրանքի ցոյց մը կ՚ընդունիմ զանոնք։

Ապա քանի մը օր առաջ, իր մեկնումին առթիւ, Եգիպտոսի օգոստափառ կայսեր Ն. Վ. Ֆուատ Ա. Թագաւորին ներկայանալը յիշելով ընդգծեց Ն. Վեհափառութեան իր հրաժեշտի խօսքերուն ի պատասխան արտայայտած հետեւեալ միտքը։ Հայ ժողովուրդը խաղաղ և աշխատասէր և շինարար տարր մը եղած է Եգիպտոսի մէջ, կը յուսամ թէ յետ այսու ալ խաղաղասէր և օրինապահ ժողովուրդ մը պիտի մնայ։

Ամեն. Ս. Պատրիարք հայրը ընդգծեց Ն. Վեհափառութեան արտայայտութեան վերջին մասը և կանգ առնելով «յետ այսու» բառին վրայ ինքն ես առաւել ծանրանալով հրաւէր կարդաց Եգիպտահայ գաղութին որպէս զի ինչպէս անցեալին և ներկային, նոյնպէս և ապագային մէջ խաղաղ տարր մը, շինարար ժողովուրդ մը մնայ և երկրին իշխանութիւնները իրմով չզբաղեցնէ։ Այս առթիւ յիշեց այն մեծ եգիպտահայերը որոնք այս երկրին մէջ ըլլա՛յ ազգային տեսակէտով ըլլա՛յ եգիպտական շահուն տեսակէտով կարեւոր դեր խաղացած են։ Այժմու եգիպտահայութեան Ազգ. եկեղեցական և կրօնական հաստատութեանց բարեզարդ վիճակը կրթական և բարեսիրական հաստատութեանց նախանձելի կացութիւնը բաղդատմամբ միւս գաղութներուն կը պարտինք մեծ եգիպտահայերու ազգասիրական ազնիւ վերաբերմունքին։

Ապա Ս. Պատրիարք հայրը իր խօսքերը վերջացուց արտօնդոստ ծափահարութեանց մէջ։

Ներկաները մեկնեցան սրտնէն Ն. ամենապատուութեան աջը առնելէ վերջ։

Համաձայն նախապէս յայտարարութեան ամսոյս 25 դշ. օրը, երեկոյեան ժամը 6 ի էքսբրէսով Ս. Պատրիարքը ընկերակցութեամբ հրաւիրեալ պատուիրակութեան անդամներուն և Եգիպտոսի Առաջնորդական փոխանորդ Տ. Մամբրէ Ծ. Վ.ի Երուսաղէմ մեկնեցաւ։

Բազմահարիւր ազգայիններ լեցուցած էին Գահիրէի կայարանը, վերջին անգամ մըն ալ տեսնելու համար իրենց սիրեցեալ առաջնորդը՝ Թորգոմ սրբազանը։ Դժբաղդաբար չատերը չկրցին մօտենալ կառախումբի պատուհանին չափազանց խճողումի հետեւանքով։

Գահիրէի կառավարիչ Ն. Վ. Սըտքի փաշա, Ն. Իսթ Ֆաունտէրշընի վարիչ Մր. Տէյվիտսըն, Ամերիքըն Մըշընի ներկայացուցիչ Մր. Ֆիլիպս. Շուէտի դեսպան՝ Մր. Պէյտ ողջերթի եկած էին։

Ճիշդ ժամը 6 ին երբ կառախումբը կը մեկնէր «հուրրա հուրրա» «կեցցէ՛ Ս. Երուսաղէմի պատրիարք Թորգոմ Սրբազանը» կը պոռար աւելի քան 800 հոգիէ բաղկացեալ բազմութիւն մը։

Ն. Ամենապատուութեան յանուն Եգիպտահայ գաղութին ընկերացաւ, մինչև Երուսաղէմ, Առաջնոր Փոխ. Տէր Մամբրէ Ծ. Վ. իսկ մինչև Զագազիկ, իբր յուղարկներ ընկերացան Պ. Պ. Կարապետ Սէֆէրեան, Բիւզանդ Թէքէեան, Արտաշէս Մէսթճեան, Արմենակ Սանտալեան, Գեղամ Տէր Մքայէլեան, Յօգթ. Սարգիս Ժամկոչեան, Գէորգ Զագլճեան և Պ. Լ. Քէնտէքեան։

Գահիրէ — ՍԱԺԱԿՈՐԴԻ

ՊԱՂՏԱՏ

ԿԵԱՆՔԸ ՔԵՐՔՈՒԿԻ ՄԷՋ

Անձնական զբաղումի բերումով առիթը ունեցայ այցելել Քերքուկը, ուր մնացի քանի մը օր։ Առաւելապէս հետաքրքրուեցայ հայ կեանքով, զոր կ՚ուզեմ ներկայացնել հակիրճ տողերով պատուական «Լիբանան»ի յարգելի ընթերցողներուն։

ՀԱՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ.— Ըստ տեղւոյն առժամեայ հոգեւոր հովիւի կատարած ընդհ. և մանրակրկիտ արձանագրութեան, Քէրքուկ կը պահէ իր ծոցին մէջ 127 ընտանիք կամ 648 անձ։ Մօտաւորապէս տարի մը առաջ ասոր կրկինէն աւելի եղած է հայերու թիւը այս քաղաքին մէջ, սակայն, Քարիւղի ընկերութեան տաւներուն փակումով հայերու աշխեն՝ գրեթէ կէսի իջած է անոնց թիւը։ Նախ քան համաշխարհային պատերազմի օրերը, այս գիւղաքաղաքին մէջ գրեթէ գոյութիւն չէ ունեցած հայ ընտանիք մ՚իսկ, հետեւաբար բոլոր հայերը եկւորներ են... այժմ հազիւ 4-5 ընտանիքներ միայն կրցած են տիրանալ սեփական բնակարանի և կալուածական փոքր հարստութեան։ Պաղտատէն վերջ Իրաքի մէջ ամենամեծ գաղթավայրը պիտի նկատուէր Քէրքուկ, եթէ նաւթային ընկերութիւնը չպակսեցնէր իր աշխատութիւնները և կամ մի քիչ բարեացակամ գտնուէր հայերու հանդէպ՝ չզրկելով զանոնք աշխատանքէ, գրագիրական, աշխատաւորական, հաշուական և բանուորական տեսակէտներով։

ԱՊՐԵԼԱԿԵՐՊԸ.— Բաղդատմամբ Մուսուլի և Պաղտատի գաղթականական կեանքի, Քէրքուկի հայութեան կեանքը մասամբ մխիթարական է։ Ժողովուրդի մեծամասնութեան զբաղումն է մեքենավարութիւն (տրայվըր), կառապանութիւն և գործաւորութիւն։ Փոքր թիւ մը կը կազմեն ընկերութեան պաշտօնեաներ, խանութպաններ, առեւտրականներ, արհեստաւորներ և վաճառականներ։ Ունին երկու հայ կարող բժիշկ և երկու արհեստական ատամնաբոյժներ։ Հագուստի և ուտեստի կեանքը կէս գիւղացիական է և հետեւաբար դիւրին։ Շուկայի հրապարակին վրայ, կամուրջի երկայնքը, փողոցներու անկիւնները և պզոտաներու եզերքը հանդիպեցայ բազմաթիւ քիւրտ, քնչու և տեղացի մուրացիկներու, որոնց շարքին մէջ չհանդիպեցայ հայու մը իսկ բարեբաղդաբար։ Մուրացիկներու խումբը կը յիշեցնէին ինծի ընդհանուր պատերազմի շրջանի դժբաղդ հայերու մանրանկարը։

ԱԶԳ. ԿՐԹ. ԿԵԱՆՔ.— Ինչ որ ամենէն աւելի մխիթարական երեւոյթ մը թուեցաւ ինծի և հաճելի՝ միանգամայն։ Ազգ. երկ. կանոնաւոր վարժարանի մը գոյութիւնն էր։ Հակառակ նախորդ տարիներու հայ ժողովուրդի կրկնապատիկ առաւելութեան, վարժարանի ամբողջ աշակերտութեան թիւը չէր եղած 80է աւելի, և այս ցաւալի երեւոյթը հետեւանք է եղած կրթական կարող և գիտակից պաշտօնեաներու (աշակերտութիւնները յարգելով անշուշտ) պակասին և առաւելապէս տիրող ազգային պայքարի և կռիւի. (չատ ծնողներ, հարկադրաբար ղրկած են իրենց 8—12 տարեկան փոքրիկները օտար կրթական հաստատութիւններ և կամ նախամեծար համարած են բոլորովին զրկել կրթութենէն։ Սակայն, չատ ուրախ եղայ այս տարի տեսնելով որ, աշակերտութեան թիւը մօտեցած է 100ի, որոնք արմաչական կարող և արժանաւոր եկեղեցական տնօրէնի մը հսկողութեան տակ, կստանան հայեցի կրթութիւն և մայրենի լեզուի կանոնաւոր ուսում։ Վարժարանը ունի երեք կարգ նախակրթարան և երկու կարգ մանկապարտէզ։ Պաշտօնէութեան թիւն է 4 որոնցմէ մին այցելու է։ Անգլիերէն դասաւանդութեան պարտականութիւնը ստանձնած է ձրիաբար Պաղտատցի Պ. Երուանդ Գասպարեան անուն ազնիւ երիտասարդ մը։

Հակառակ տիրող տնտեսական ծայրայեղ տագնապին, այս տարի սովորականէն աւելի պարտաճանաչ գտնուած են ծնողներ, դպրոցական ամսավճարներու պարտականութեան մէջ։ Նոյն համեմատութեամբ պլեւճէն ալ ծանր է եղած միւս տարիներէ։ Չունին ոչ ազգ. կալուած և ոչ ալ գրեթէ պատահական եկամուտ։ Նոյն իսկ հոգաբարձութիւնը տարեկան կը վճարէ 38—40 ոսկ. ոսկի, եկեղեցիի, դպրոցի և ուրոյն շէնքերու համար։ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը հոս ալ երկարած է իր ազատարար բազուկը, որով կարելի եղած է շարունակել վարժարանը։ Երեք տարիներէ իվեր աշխատող հոգաբարձութիւնը ներկայ դպրոցական տարեշրջանի սկիզբը տուած է իր հրաժարականը, որով քահանան կազմած է նշանակովի (որովհետև մինչև իրագեան նոր սահմանադրութեան գործադրման թուականը կարելի չէ ժողովրդական հաւաքական ընտրութիւն) Հոգաբարձութեան նոր մարմին մը՝ յանձինս Տիարք Յովհ. Յովհաննէսեանի, Գր. Փարթայեանի և Տիգր. Գասպարեանի, որոնք իբր չէզոք և գիտակից ազգայիններ կ՚աշխատին օգտակար ըլլալ հայ մանկտիներու մտաւոր և բարոյական կրթութեան։ Հաճոյքով դիտեցի նաև որ զգալի կերպով թեթեւցած են անցեալ տարիներու իբրբռնկած դէպքեր և անախորժ խլրտումներ։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.— Ժողովուրդը Քէրքուկ հաստատուած թուականէն ասդին, զրկուած է եկեղեցիէ և եկեղեցականէ։ Տարին մէկ կամ երկու անգամ Պաղտատէն կամ Մուսուլէն եկող իբր այցելու քահանաներ երբեք գոհացուցած չեն տրուած իրենց հոգեւոր պէտքին։ Այժմ, ունեցեր են եկեղեցի և քահանայ, թէև վերջինը ժամանակաւոր քահանան իբր առժամեայ տնօրէն, ուսուցիչ և իբր բեմի մարդ կը խօսի և կը ճգնի ամէն գնով իր վրայ կեդրոնացնելով ժողովուրդը ջերմ համակրութիւնը և սէրը։ «Տէր ողորմեա և ամէն» բառերը գրեթէ չլսող և չգիտցող աշակերտներ սկսած են հետզհետէ ամէն կիրակի մասնակցիլ պատարագի արարողութեան և երգեցողութեան, սիրուն և հմայիչ եղանակներով, որոնք գրաւական են ազգ. բարեպաշտիկ զգացումներու վառ մնալուն և պահպանման գլխաւոր ազդակներէն մէկը, ժողովուրդը ազատելու այլասերումի և օտարացումի սպառնալիք վտանգէն։ Ժողովուրդը մեծապէս զգացուած և խրախուսուած կրթ. և կրօն. այս քաղցր մթնոլորտի ստեղծումէն, մօտ ժամանակի մէջ ինքնաբերաբար հոգացած է եկեղեցական գրեթէ ամէն պէտք, անօթ, զգեստ, ջահ և փառ։ Ազգ. սեփական եկեղեցիի և դպրոցի շէնք մը ունենալու համար այս գաղութը իր նիւթական տկարութիւնը ի սպաս դնելու պատրաստակամութիւն ունենալով հանդերձ՝ կարօտն ունի մեծ բարերարի մը նիւթական օժանդակութեան և կամ բարեսէր ազգայիններու հաւաքական մեծ ոյժին։

Ահա լաւագոյն միջոցն ու առիթը բարեգործութեան։

Պաղտատ — ԱՆՑՈՐԴ

8 Դեկտ. 931

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

«ԼԻԲԱՆԱՆ»Ը

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Մ. ՄՈՒՇԱՆՈՖԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԷՆԿԻՒՐԻ
Սերպ մամուլը մտահոգ

ԻՆՉ ԿԸ ԳՐԷ «ՓՕԼԻԹԻՔԱ»

«Հաշտութեան կնքումէն յետոյ, Թուրքիա երկար ժամանակ հեռու մնաց Պուլկարներու գրաւմունքներէն, որովհետեւ Թրակիոյ երկու մասերն ալ հելլէնական գրաւման տակ կը գտնուէին։

«Այս միջոցին բարեկամութիւն մը սկսած էր ընդհ. պատերազմէն պարտուած գուրս եկող այս երկու պետութեանց միջեւ, և Սօֆիայի մէջ մեծ համակրութեամբ ընդունուած էր Թուրքերու յիմացրութիւնը Անատոլուի մէջ։ Հելլէններու Անատոլուի մէջ կրած պարտութեան հետեւանքով, Թուրքիա և Պուլկարիա դարձեալ դրացի եղած են եւ այս կերպով սահմանագլխի խնդրին հետ միասին վերստին մէջտեղ եկած են երկու երկիրները չահագրգռող ուրիշ բազմաթիւ հարցեր։

«Թուրքիա 1922–23ին Լօզանի խորհրդաժողովին մէջ Նախապէս Դաշնակից պետութեանց կողմէ Յունաստանի տրուած հողեր ետ առնելով հանդերձ, Պուլկարիա ալ մաս մը տեղ առած է։ Գարաղաճի եւ շրջակայից վերստին Թուրքերուն ձեռքը անցնելուն վրայ, Պուլկարներու կողմէ եղած բոլոր բողոքներն ալ արդիւնք մը չտուին։ Ասկէ զատ, իրենց յաջողութեան մէջ շատ առաջ գացող Թուրքերը՝ չ'ընդունելով Պուլկարիոյ կողմէ եղած խնդրանքները՝ Արեւելեան Թրակիայէն գաղթող Պուլկարներու իրաւունքներուն կարգադրութեան մասին, արգելքի տակ առին պուլկարական կալուածները և չալտոնեցին որ անոնց տէրերը իրենց տեղերը վերադառնան։

«Այս կերպով, հարիւր հազարաւոր պուլկարներ իրենց նիւթական ու բարոյական բոլոր իրաւունքները կորսնցուցած և թրքական յաղթութեան զոհը եղած են։ Ասկէ զատ, Պոլսոյ դուռները գոցեցին նաեւ պուլկարական արտադրութեանց դէմ և այսպէսով Պուլկարիան մեծ վնաս մը ենթարկեցին, արտաքին վաճառականութեան տեսակէտով։

«Պուլկար դեսպան Մ. Սիմոն Ռատէֆ՝ 1925ին Էնկիւրիի մէջ դաշնագիր մը ստորագրեց՝ երկու երկիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող վիճելի խնդիրները լուծելու համար։ Սակայն այս դաշնագիրն ալ ի վնաս պուլկարներուն կնքուեցաւ, որովհետեւ Թուրքերը մերժեցին անոնց բոլոր ուզածները։ Էնկիւրիի դաշնագրին կնքման հետեւանքով, Թուրքպուլկար յարաբերութիւնները թէև կատարեալ դրական վիճակ մը ստեղծած են, սակայն իրական հասկացողութիւն մը առաջ եկած չէ։

«Իտալօթուրք խաղի սկսելուն արդիւնքով առաջ եկաւ Թուրքահելլէն համաձայնութիւնը։ Ասոր վրայ Պուլկարիա ալ Իտալիա հրաւիրուած էր հասկացողութեան գալ Թուրքերու և Հելլէններու հետ։ Այսպէսով առաջ պիտի գար Պալքանեան Երրեակ Զինակցութիւնը՝ ընդդէմ Փոքր Համաձայնութեան։

«Պուլկարները երկար ժամանակ վարանումի մէջ մնացին։ որովհետեւ Պուլկարահելլէն յարաբերութիւնները շատ հեռու էին փոխադարձ վստահութիւն ներշնչելէ։ Ասոր համար, նախ և առաջ Թուրքահելլէն համաձայնութիւն մը ապահովուեցաւ, առանց Պուլկարներու մասնակցութեան։

«Ինչպէս կը հասկցուի, Ազգերու Ընկերակցութեան վերջին Սեպտեմբերին գումարած նիստին, Պուլկարիա չհաւնեցաւ Յունիս 9ի վարչութեան գործադրութեան արդիւնքով առաջ եկած միջազգային կացութեան։ Մօլօֆ—Գաֆանտարիս դաշնագրով ալ՝ Հելլէնները իրենց ուզած ամէն բաները ընդունիլ տուին Պուլկարներուն, հակառակ անոնց բոլոր պնդումներուն և ցուցմունքներուն։

«Հետեւաբար՝ պուլկարներու համար օրուան ամէնէն կարեւոր խնդիրը դարձաւ փրկուիլ այս մեկուսի կացութենէն եւ քաղաքական առանձնութենէն և ապահովել Պուլկարիոյ տնտեսական ու ելմտական շահերը։ Քաղաքական ու ելմտական ուժերը Բարիզի մէջ կեդրոնացած են այսօր։ Սակայն Ֆրանսայիք ո՛եւէ աջակցութիւն ընելու համար, խաղաղութեան իրենց փափաքած ձեւով գործադրութիւնը ապահովելու նպատակով, կարգ մը պայմաններ առաջ կը քշեն։ Ֆրանսա չուզելով որ զանազան կազմակերպութիւններ ճնշում բանեցնելով տիրապետեն կառավարութեան քաղաքականութեան վրայ, չ'օգներ այս դիրքին մէջ գտնուող կառավարութեանց։ Մինչդեռ պուլկար նոր դահլիճն ալ, հինին պէս, այս կազմակերպութեանց քանդիչ ուժերուն դէմ դնելու համար պէտք եղած հասկացողութեան հիմնական ճամբաներէն չեղելով, հասկացողութեան մշուշոտ ու պղտոր ճամբաներու կը հետեւի։

«Սօպրանիէի նախագահներէն և հողագործական կուսակցութեան պատկանող Ն. Զախարիէֆ և այդ կուսակցութեան քարտուղար Վիրկիլ Տիմոֆ որ պուլկար վարչապետ Մ. Մուշանոֆի հետ Էնկիւրի պիտի երթան, բացէ ի բաց չփման մէջ կը գտնուին Մակեդոնիոյ ներքին կազմակերպութեան հետ։ Ո՛չ ոք կրնան խաբել այն պաշտօնական տարաձայնութիւնները թէ, այս նոր ճամբորդութիւնը տեղի կ'ունենայ փոխադարձելու համար այն այցելութիւնը, զոր Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թէֆիք Րիւշտի պէյ կատարած էր անցեալ տարի, Պոլիս գացած միջոցին Սօֆիա հանդիպելով։

«Մեզի համար ստոյգ է որ Մ. Մուշանոֆի այս ուղեւորութիւնը նպատակ ունի իրեն գոնէ Ազգաժողովին չմասնակցող կառավարութեան մը հետ Միութիւն մը առաջ բերելով, Պուլկարիան փրկել իր այսօրուան կացութենէն։ Իսկ Համաձայնութեան մը գալու համար Մ. Մուշանոֆի այցելած կառավարութեան (Թուրքիոյ) քաղաքականութիւնը հակառակ է Ֆրանսայի ըմբռնումին և Մոսկուայի ու Հռոմի ըմբռնումներուն համապատասխանող քաղաքականութիւն մըն է։ Մ. Մուշանոֆի Անատոլուի ուխտագնացութեան պատրաստուած միջոցին, Պուլկարահելլէն բանակցութիւններն ալ յանկարծական կերպով վերջացան։ Ըստ ամենայն հաւանականութեան, տրուած որոշումները երկու կողմին ալ գոհացում տուին։ Այս բանակցութեանց ալ այս ձեւով վերջանալը իմաստալից է։ Մենք կ'ողջունենք միայն այս յաջողութիւնը։

«Բայց, միեւնոյն ժամանակ, ստիպուած ենք խորհիլ թէ Մ. Մուշանոֆի Էնկիւրի այցելութեան եւ Հռոմի կողմէ անկեղծօրէն փափաքուած Պալքանեան Երրեակ Զինակցութեան միջեւ յարաբերութիւն մը կա՞յ թէ ոչ։ Բնական է որ Պուլկարիա ազատ է իր շահերուն յարմար նկատած որոշումները տալու և իրեն համար լաւ երեւցած ճամբան ընտրելու։

«Սակայն, մեր ալ պարտականութիւննէ հասկնալ խնդրին հիմը և արթուն գտնուիլ տրուելիք որոշումներուն դէմ, եթէ նոյնիսկ անոնք մեզի համար ո՛եւէ վտանգ չներկայացնեն և Պուլկարասերպ համաձայնութեան կնքումը դիւրացնելիք հանգամանք մը չունենան։»

** Մ. Մուշանոֆ հետեւեալը յայտարարած է «Ժ. տ'Օրիան»ի խմբագիրներէն միոյն։

—«Էնկիւրի գտած ընդունելութիւնս հրաշալի եղաւ, մինչև ամենապզտիկ մանրամասնութիւնները։ Կայ սակայն բան մը որ գուցէ պէտք եղած չափով չպարզուեցաւ։ Այն է՝ վստահութեան և անկեղծութեան մթնոլորտը որ ստեղծուած էր առաջին իսկ չփումներէն մեր տեսակցութեանց մէջ։ Մեր յառաջբերութեանց մէջ այս անկեղծութիւնը արդիւնք էր շատ մը տզդակներու...

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սպանիոյ հանրապ. առաջին նախագահը

Մատրիտ.— Մ. Ալգալա Զամորա Քորթէզներու քուէով Սպանիոյ հանրապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ՝ 410 ձայներու վրայ 362ին քուէովը։ Երբ քուէարկութեան արդիւնքը հռչակուեցաւ, երեսփոխանները ոտքի ելլելով ծափահարեցին նոր նախագահը, որ ընտրուեցաւ 4 տարուան համար։ Մ. Զամորա ասկէ 9 ամիս առաջ բանտ կը գտնուէր 6 ամսուան դատավճռով մը, այն ամբաստանութեամբ թէ միապետութեան դէմ դաւաճանած էր, չնայած որ ան Ալֆոնս թագաւորի շրջանին երկու անգամ իշխանութեան գլուխ անցած է։ Մ. Զամորա 54 տարեկան է։ Ոչ կը խմէ եւ ոչ ալ կը ծխէ։ 6 զաւակներու տէր է։

Ճաբոնի դահլիճը հրաժարած

Թօքիօ.— Ճաբոնի դահլիճը հրաժարեցաւ։ Պատճառը ըստ երեւոյթին տնտեսական է եւ ոչ թէ քաղաքական։ Լաւատեղեակ թերթեր կը գրեն թէ մտադրութիւն կայ ազգային դահլիճ մը կազմել Պարոն Վաքացուքիի վարչապետութեան ներքեւ։

Գերմանիոյ կացութիւնը

Պերլին.— Վարչապետ Մ. Պրիւնինկ մամլոյ ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ կառավարութիւնը իր ամէն տրամադրելի միջոցներով պիտի պայքարի զսպելու համար Հիթլէրեան շարժումները։ Ան ըսաւ թէ պետութիւններէն խնդրած է որ հատուցումներու հարցը վերաքննութեան ենթարկուի։

Գերմանական կառավարութիւնը իմացուցած է Հիթլէրի, որ եթէ իր անցեալ շաբթուան ընթացքը կրկնէ Գերմանիոյ սահմաններէն դուրս պիտի հանուի։

Ջէնըվկեցութեան խորհրդաժողովին մէջ գերմանական պատուիրակութեան պետ պիտի ըլլայ Մ. Պրիւնինկ։ Իրեն պիտի ընկերանան 6–7 փորձագէտներ։

Հատուցումներու վերաքննութիւնը

Ուաշինկթըն.— Ֆրանսական կառավարութիւնը պաշտօնապէս ծանոյց Մ. Նահանգաց թէ հատուցումներու վճարմանց մէջ ըլլալիք ոեւէ փոփոխութիւն, պէտք է որ պատերազմական պարտքերու մէջ իրեն համաչափ զեղչ մը ունենայ։

— Մ. Պրիւնինկ, Գերմանիոյ անկարողութիւնը կը յայտարարէ հատուցումներու վճարմանց մէջ։

Թրքօ-Իրաք բանակցութիւնները

Պաղտատ.— Վարչապետ Նուրի փաշա Սաիտ եւ անգլ. Բ. Գոմիսէր Սըր Ֆրանսիս Հիւմֆրայս ժընեւ կը մեկնին՝ Ազգաժողովի յառաջիկայ նստաշրջանին ներկայ ըլլալու համար։ Նուրի փաշա Էնկիւրիէն պիտի անցնի ստորագրելու թրքօ-իրաքեան առեւտրական նոր դաշնագիրը եւ բանակցութիւններ կատարելու իրաքեան երկաթուղիները Թուրքիոյ երկաթուղիներուն կապելու հարցին շուրջ։

Թուրքերը Ֆրանսայի կը դիմեն
ՍԱՀՄԱՆԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«Ագշամ» կը գրէ.— Կառավարութիւնը Սուրիոյ սահմանագլխի անբնականոն կացութեան մասին դիմած է Ֆրանս. կառավարութեան եւ խնդրած որ ամենակարճ ժամանակի մէջ վերջ տրուի այդ կացութեան։ Դրական պատասխան տրուած է։ Կ'սպասուի պատասխանին գործադրութեան։

Չինաստանի ուսանողները
ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԿՈՒԶԵՆ

Լոնտոն.— Շանկհայէն կ'իմացնեն թէ չինական կառավարութիւնը անկարող է զսպել ազգայնական այն շարժումը զոր կը գրգռեն ուսանողները։ Անոնք գրաւած են կառավարական շէնքերը։ Նանքինի մէջ 5000 ուսանողներ բուռն ցոյցեր կազմակերպեցին, պահանջելով որ Չինաստան պատերազմ յայտարարէ Ճաբոնի դէմ։

Անգլիոյ ծանուցագիրը Ֆրանսայի

Լոնտոն.— Անգլիական կառավարութիւնը Ֆրանսայի ուղղուած ծանուցագրով, Անգլիոյ բերքերուն, եւ հոն շինուած զոյքերու սակացոյցերուն մասին նախապէս բրած ձեռնարկներուն պատասխան մը պահանջած է։ Այս ծանուցագիրը բարեկամական ոճով խմբագրուած է։ Քաղաքական շրջանակները՝ Ֆրանսական կառավարութեան տալիք պատասխանին կ'սպասեն մեծ հետաքրքրութեամբ։

«ԼԻԲԱՆԱՆ»ի Պատի Օրացոյցը
Լոյս տեսաւ

ՄԱՔՈՒՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ—ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿՈՂՔՈՎ

Տրուած ապսպրանքներէն քիչ մաս մը միայն մնացած ըլլալով, զանոնք ուզողները թող անմիջապէս դիմեն։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Եւրոպական թերթերը անգ. ոսկիին օր ըստ օրէ անկման պատճառները ցոյց կուտան հետեւեալ կերպով

1. Սակարանային յանկարծական ելեւէջներէ յառաջ եկած անվստահութիւնը։

2. Կլոր սեղանի խորհրդաժողովին ամլութեան մատնուիլը և այն հաւանականութիւնը թէ Հնդկաստանի մէջ ծայրայեղականները իրենց պայքարի և ըմբոստութեան գործունէութիւնը պիտի աւելցնեն։

3. Անգլիոյ կառավարութեան բոլոր օտար ապրանքներու ներածման դէմ դրած մաքսային խիստ արգելքները, որոնց կը փոխադարձեն միւս բոլոր երկիրները, և կը վնասեն անգլիական ապրանքներու արտածման։

Այնպիսի առեն մը, երբ Անգլիոյ համար ամէն ժամանակէ աւելի անհրաժեշտ է իր ԱՐՏԱԾՄԱՆ զարգացումը ապահովել, ձեռք առած մաքսապաշտ քաղաքականութիւնը ոչ մէկ յոյս կը ներշնչէ անոր առեւտրական հաշուեկշռին բարելաւման։

«Ռէյնոլտս» անգլիական թերթը կ'ըսէ.— Այն երկիւղները թէ անգլ. ոսկին իր գնման արժէքը կորսնցնելու վրայ է երկրին մէջ, այդ ճշմարտութիւն է։ Ապա կուգայ մեծաքանակ պանքնօթի արտածումը և անոր ծանր հետեւանքները։ Իսկ գամպիօնները նպաստաւոր չեն երկրին, որովհետեւ կառավարութիւնը չկրնար վստահութիւն ներշնչել արտասահմանին։

ՖՐԱՆՍԱ.— Երկրագործ. նախարարը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակած է.— «Կառավարութիւնը որոշած է գոնթէնժանի ենթարկել արտասահմանէ եկած շաքարի ներածումները։ Ասիկա անհրաժեշտ էր բանջարի մշակութեան պահպանման և պաշտպանութեան համար, որուն պէտք ունի Ֆրանսա իր տնտեսական ընդհանուր կեանքի տեսակէտով»։

ՀՈԼԱՆՏԱ.— «Լը Ժուրնէ էնտիւսթրիէլ» կը գրէ.— Վերահաստատուած է «Ազգ. Տագնապի Գոմիթէն», որ ստեղծուած էր Բրէնսէռ Ժիւլլիանի կատարած ձեռնարկին վրայ։ Հոլանտայի մէջ տնտեսական տագնապի զոհերուն օգնելու և զանոնք բարոյապէս պաշտպանելու համար ձեռք առնել պէտք եղած միջոցները մէկ կեդրոնի մէջ հաւաքելու նպատակով։ Հոլանտայի հրապարակին վրայ առաջին անգամ գոնթէնժանի ենթարկուելիք ապրանքներն են գինիները և շամբանեաները, իսկ անոնցմէ վերջ ալ անուշահոտութեանց նման լիւքսի առարկաները։ Այս միջոցները հաւանաբար ձեռք պիտի առնուին մաքսային սակագոյցի քուէկման ծրագիրներուն տեղ։

ԱՄԵՐԻԿԱ.— Նախագահ Հուվըր պատգամագիր մը ուղղեց Ամերիկեան երեսփ. ժողովին որը կը պարզէ ելեւմտական և տնտեսական կացութիւնը և տագնապը կը վերագրէ գլխաւորաբար վստահութեան պակասին և կ'ընդգծէ թէ հրապարակի վրայ կայունութիւն մը ստեղծելու համար հարկաւոր է աշխատակցիլ միւս պետութեանց հետ։

Մ. Հուվըր զեկոյց նաեւ թէ առաժամեայ տուրքեր պիտի հաստատուին հաւասարակշռելու համար պիւտճէն՝ որուն բացը կը հաշուի 2123 միլիոն տոլար ներկայ տարւոյ հետ, և 1417 միլիոն տոլար յառաջիկայ տարուան համար։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Հելլէն կառավարութիւնը որոշած է Բարիզ և Լոնտոն ղրկել հելլէն պանքային տնօրէն Մ. Զոլոտասը որպէս զի հետապնդէ միջազգային տագնապը։ Յիշեալը տեղեկագիր մը պիտի տայ։ Մ. Վենիզելոս թերթերուն յայտարարած է թէ առայժմ պէտք չկայ արմատական միջոցներու և թէ կարելիութիւն կայ որ Յունաստան փոխառութիւն մը կնքէ։

Յունաստանի ազգ. տնտեսութեան նախարարութիւնը ապագայական թուղթի ներածումը սահմանափակելու համար կը խորհի թերթերուն ծաւալը փոքրցնել և կիրակի օրերը թերթ չհրատարակել։

1914ին, Յունաստան ներածուած է 3098 թոն թուղթ, մինչ 1930ին՝ 9154 թոն։ Տարեկան ներածումը 6000է աւելի պիտի չըլլայ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՎԱԽՃԱՆԸ ԵԿԱ՞Ծ Է ԱՐԴԵՕՔ

Հին է խաղաղութեան պատգամը, բղձանքը, աւելի հին պատերազմին իրողութիւնը, սարսափը։ Հնուց ի վեր թէև կարգ մը փիլիսոփաներ ու մալթուսականներ ջատագոված են պատերազմին կարգ մը դրական կողմերը, սակայն մարդկային տարերային փորձառութիւնը մի՛շտ ալ դէմ արտայայտուած ու բողոքած է անոր դէմ, նկատելով զայն մարդկութեան ու քաղաքակրթութեան մեծագոյն չարիքն ու անէծքը։ Բայց ինչպէս որ աւելին հիւանդութեան մը պատճառած աղէտներուն մասին խօսելէն դրական արդիւնք մը յառաջ բերել անկարելի է, նոյնպէս և պատերազմին դէմ արտայայտուելով, խաղաղութեան մասին անդադար ճառելով և կամ զէնքերնկեցութեան համաժողովներ գումարելով չէ որ պատերազմը պիտի վերնայ, երբե՛ք, այլ պէտք է նախ հիւանդութեան միքրոպը, պատերազմին պատճառները ստուգել ու ապա վերացման համար աշխատիլ։ Ընկերաբանութեան մարզին վրայ ընկերվարութիւնը, Մարքսի հաստատած գիտական ընկերվարութիւնը, այդ մասին արդէն պէտք եղած ցուցմունքները բրած է մարդկութեան. դեղագիրը պատրաստուած է բայց դէպի մայրամուտ դիմող պուրժուական աշխարհը դեռ կը յամառի զայն գործադրելու և պատուական դարմաններով, կիսամիջոցներով կ'ուզէ մօտենալ հիւանդին, ցաւոտ հարցին։ Կառավարութիւնները մինչ անպատուրի մը հարթիկութեամբ խաղաղութենէն կը ճառեն, գօլիխներու նաև ԱՐՍԻՆ երկրագնդէն չեն դադրիր ու գիտութեան վաճառուած քուրմերուն շնորհիւ մի՛շտ նորանոր միջոցներով կը սպառազինուին։ Բայց մինչ մէկ կողմէն գիտութեան առաքեալներուն շատերը մամոնային ինկարկելով իրենց միտքն ու հանճարը պատերազմի մողոքին ի սպաս դրած են, անդին կեդրոնական Եւրոպայի մէջ երիտասարդ գերման գիտուն մը պատերազմը անկարելի դարձնելու դիտաւորութեամբ առանձնութեան մէջ գիտական փորձեր կը կատարէ, որոնց վերջնական յաջողութեան պարագային թերևս մարտի դաշտերուն վրայ խաղաղութեան ձիթենին ծլարձակի առյաւէտ... Ահա թէ ինչ կը կարդանք գերմանական հանդէսի մը մէջ։

«Պերլինի կղզիներուն աղջև գետնախնձորի և հաճարի արտերուն մէջ, երեսի վրայ ձգուած խառնիճ տեսքով, որու վանդակապատ պատուհանները բանտի մը տպաւորութիւնը կը թողուն դիտողին վրայ։ Տուն վարձել ուզողները կը խրտչին անկէ, կարծես թէ ուրուականներու բնակարան մը եղած ըլլար ան։ Ապակեայ փայլուն խողովակներ և պղնձեայ թելեր դժնեատեսիլ կը փայլատակեն ու կայծեր կ'արձակեն մութ սենեակներու մէջէն և առեն առեն գետնախնձորի անմեղունակ թուփերուն մէջէն խուլ պայթիւն մը օդը կը թնդացնէ, վառօդի մուխ մը վեր կը բարձրանայ փախուստի մատնելով այդ վայրերուն մէջ շրջագայողները։ Արդեօք ինչ տեղի կ'ունենայ այս լքուած անկեան մէջ։

Խիստ կարևոր գիւտ մը, Թուրթ Շիմքուս անունով երիտասարդ քիմիագէտ մը իր կալուածին առանձնութեանը մէջ կը կատարելագործէ գիւտ մը, որ պատերազմ մղելը իր ներկայ ձևին մէջ անկարելի պիտի դարձնէ և թերևս, թերևս.... մարդկութեան համաշխարհային խաղաղութիւն մը նուիրէ։ Գաղտնի ճառագայթներու շնորհիւ բաւական հեռաւորութեան վրայ Շ ի մ ք ո ւ ս կարողացած է ամէն տեսակ պայթուցիկներ, ինչպէս ռումբեր, սումպաներ, փամփուշտներ պայթեցնել ու զանոնք անվնաս դարձնել. որով անիկա տեսականին մէջ կրնայ յարձակման դիմող ամբողջ բանակի մը զէնքերը կաղապարել ու զայն անզէն դարձնել։

Այս հրաշալի գործը յառաջ բերող ճառագայթները կամ ալիքները կը գտնուին մինչև օրս կատարելապէս չխուզարկուած ալիքներու սքալային այն մարզին մէջ, որ անտեսանելի կամ անդրկարմիր ճառագայթներու և Հերցեան ալիքներու միջև կը գտնուին և քիմիական ուժգին ռէաքցիոնի շնորհիւ ներգործելու վիճակին մէջ կը բերուին։ Հնարիչը այս «այրեցիկ ճառագայթներ»ը միւս նմանապէս թագուն ճառագայթներուն հետ միասին ամբարելով զանոնք որոշ կչռականութեան մը մէջ կը պահէ ու ապա պէտք եղած ուղութեան կամ նպատակին կողմը արձակելով հոն գտնուող պայթուցիկ նիւթերը օդը կը հանէ՝ հոգ չէ թէ անոնք լաւ պահուած և կամ կղզիացած ըլլան։

Այս ճառագայթներուն ազդեցութիւնը պայթուցիկ նիւթերուն վրայ այն է, ինչ որ մղումով, հարուածով, բոցով և կամ ջերմութեամբ կարելի է յառաջ բերել։ Անոնց էներժին պայթուցիկ նիւթերու մոլէքիւլային (Molekul, լատիներէն moles=զանգուած բառէ յառաջ եկած է՝ որ կը նշանակէ անչափելի փոքր մարմին, նիւթի մը բաղկացուցիչ նախամասնիկները։ Հ.) անկայուն հաւասարակշռութիւնը խանգարելով, ինչպէս որ սեպի մը հարուածը նոյնը պիտի ընէր, զանոնք իրարմէ կը բաժնէ, այսինքն կը պայթեցնէ։

Այս գիւտին հնարիչը իր փորձի փոքր կազմածով յաջողած է 50 մէտր հեռաւորութեան վրայ ամէն տեսակ ռազմամթերք օդը հանել, ու քանի որ իր նորահնար այրեցիկ ճառագայթները իրենց յառաջանալու պահուն շատ քիչ էներժի կը կորսնցնեն, համապատասխան զօրաւոր առաքող կազմածի շնորհիւ կարելի է խիստ հեռուէն իսկ անոնց ազդեցութիւնը զգալի ընել, մարտանաւերը ընկղմեցնել, բանակներու յարձակումը արգիլել, օդանաւային ռմբակոծումի փորձերը ի դերև հանել։ Աշխարհի բոլոր զէնքերն ու թնդանօթները իրենց աւելի ուժէն պիտի մերկանան մի քանի երկրաչափներու կողմէն գործածուած աստնկ կարգ մը ճառագայթարձակ կազմածներու ազդեցութեան տակ։

Բայց դեռ խնդիրը այդքան հասունցած չէ. արեւելեան Բրուսիոյ այս հանճարեղ երիտասարդ հնարիչին գիւտը դեռ զարգանալու շրջանին մէջ կը գտնուի և դեռ բաւական ժամանակ պէտք է անցնի մինչև որ զօրաւոր ու մզոններով հեռու վայրերու վրայ ազդեցութիւն բանեցնող ճառագայթարձակ կազմածներ շինուին։»

ՀՐԱՍ

ՈՍԿԵՐԻՉ

ՊԱԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Սուգ Րա՛աք, Հանի-Ոսկերիչներու շուկան

Ամենաընտիր գործ, Նրբաճաշակ, անխարդախ՝ ՊԱՏՐԱՍՏԻ կամ ԱՊՐՍՊՐԱՆՔ՝ կրնաք գտնել ամէն քաակի մատչելի գիներով։

Գնումներդ ընելէ առաջ անգամ մը հանդիպեցէք՝

ՊԱԼԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ

Յայտնի Դերձակուհի

Ամէն կարգի կարի ու ձևի համար, օրուան վերջին նորաձևութիւններուն համաձայն։ Մատչելի ամէն մասամբ։

Դ ի մ ե ց է ք՝

ՕՐԴ. ՄԱՐԻ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ

Գթութեան Քոյր Դպրոցին մօտ (Ecole des Soeurs de charité)։

Հավուզ — Սա՛աթի

Նորաձևիչ

ՏԻԿ. ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ԿԸ ԿԱՐԷ, ԿԸ ՁԵՒԷ

ԵՒ ԿԸ ՍՈՎՐԵՑՆԷ

Ամենավերջին նորաձևութեամբ

Պայմանները խիստ մատչելի

Դիմել Րիւ Ֆախրէտտին, թիւ 1117

Նոր Նամակատան Դիմաց

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԵՐԿԱՐԱՏՈՒՆ

ԵՂԻԱ ՄՈՒՐԵԱՆ

Նահրի ճամբուն վրայ, Բըրամվայի ընկերութենէն մէկ ըստասիոն վար, ժողովրդային դեղարանի ճիշդ դիմաց։

Կը մաքրէ ամէն տեսակ կերպասի վրայ եղած աղտերը, բիծերը աննշմարելի կերպով։

Կը ներկէ ամէն գոյնի վրայ անգունատելիօրէն։

Կը նորոգէ, կարգուկէ ամէն տեսակի լաթեղէն։

Մեր Բոլոր Բաժանորդներուն

ԵՒ ՀԱՏԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ

«Լիբանան»ի բոլոր հաշիւները կը փակուին յառաջիկա Դեկտեմբերին: Գալիք նոր տարուան համար հինէն ո՛չ մէկ հաշիւ կարելի է անցնել:

Ուստի, կը խնդրենք մեր յարգոյ բաժանորդներէն եւ հատավաճառներէն որ իրենց հաշիւները մեզի փութացնեն մինչեւ Դեկտեմբերի սկիզբը:

Այն քաղաքներուն մէջ, ուր մեր գործակալները ստացագիր կը ներկայացնեն, պէտք է վճարել անոնց:

ԱՉՔԸ ԼՈՅՍ

ՊԱՍՏԸՐՄԱ ԾԱԽՈՂՆԵՐՈՒՆ

ԵՒ ՍԻՐՈՂՆԵՐՈՒՆ

Բնիկ կեսարացի, պաստըրմա պատրաստելու մէջ ՄԱՀԻՐ, ամէն կողմ ծանօթ

ԹՕՓՈՒՇԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ-Ը

Պէյրութ, ԽԱՆ—ՍԷՅՖԻ, թիւ 14

Կը պատրաստեն ամենաընտիր տեսակի պաստըրմա և կը ծախեն մեծաքանակ գնողներու համար 18 Նոյ. 931-էն սկսեալ օգգան միայն 70 ղրշ. սկն.էն։ Կ'ստանձնեն յանձնարարութիւններ՝ ամէն կողմերէ.

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ՀՈՂ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Այն ամէն հող գնել ուզող գաղթական հայ, որ կուզէ տունի մը տէր ըլլալ ՌԸՄԷՅԼ-Ա-ՐԱՖԻԷ թաղին մէջ, մեծ Պուլվարի և հայոց Սուրբ Երրորդութիւն եկեղեցիին միջև գտնուող հողերուն վրայ, կրնայ դիմել Տ. ԽԱԼԻԼ ՊԱՏԱՎԻԻ գրասենեակը նաւահանգստի մօտ։

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻՆ

1. — Հող գնողին պիտի տրուի 2-3 տարի պայմանաժամ, մասնավճարներու բաժնուած։

2. — 50 Սկն. ոսկի արժողութեամբ չիմէնթօ և երկաթ պիտի տրուի շէնք շինողներուն, և արժէքը ամսական 2 սրկն. ոսկիէն պիտի գանձուի՝ առանց տոկոսի։

ՌԱՖԱՅԷԼ ՊԱՏԱՎԻ

ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ

Բ ա ց ո ւ ա ծ է

ԿԱՐԻ ԵՒ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Հաստատուած Բ. Գոմիսէրութենէն

4-րդ. Դ ա ս ը ն թ ա ց ք

Ուսուցչութեամբ՝ ՏԻԿ. ՏԻԹԱ ՄԱՆԿԵԱՆԻ

(Բ ա ր ի զ է ն Վ կ ա յ ե ա լ)

Բոլորովին կարել ձևել չգիտցողները 3 ամիսէն

Մասամբ գիտցողները 1 ամիսէն

Վկայական պիտի ստանան Բ.Գոմիսարութեան կողմէ վաւերացեալ։

Արձանագրութիւնները կ'սկսին Հոկ. 10-էն սկսեալ ամէն օր, ժամը 8—12

Դասաւանդութիւնները կ'սկսին 20 Հոկ.-ին

Պայմաններու և այլ լուսաբանութիւններու համար դիմել՝

ՏԻԿ. ՏԻԹԱ ՄԱՆԿԵԱՆԻ

ՐԻՒ ԿԻՒՐՕ, ԱԳԴԷՎԻԷ ՍՏԱՍԻՕՆ,

«Էքօլ տէ Թրուա Էքուալ» դպրոցին դիմաց

ԲԵԲԹՕԿԼՕՊԻՆ ՕՇԱՐԱԿԸ — ELIXIN PEPTOGLOBIN

Կը գերազանցէ Մօրուի ձկան իւղի բոլոր յատկութիւնները։ Անոնք, որոնք համին համար դեղ չեն կըրնար գործածել, կրնան ԲԵԲԹՕԿԼՕՊԻՆԸ առնել պարզ օշարակի մը համով։ Երկու տարեկանէն վեր ամէն տարիքի մարդ կրնայ գործածել։

Ամենաակար սասմօքններու համար ոչ միայն մարսողական է, այլ և ուժովցնող։ Կը դարմանէ անօթիւնութիւնը և ջղային տկարութիւնները։ Հղի և անարիւն կիները կրնան գործածել մինչև վերջը, առանց վընասուելու. բնական ուժ կուտայ մօր և զաւկին հաւասարապէս։ Ծննդաբերութենէն յետոյ կաթը կը շատցունէ։

Մալարիցներուն (տոլախ) Լիարդներուն ցամքած արիւնները կը վերանորգէ։ Բոլոր հիւանդութիւններէ ապաքինողներուն ուժն ու կորովը, քիչ ժամանակէն կը վերականգնէ։

Օրիորդներուն դաշտանի խանգարումը կը կանոնաւորէ. ինչպէս նաև դէմքին գոյնը կը բնականացնէ։ Երեսի վրայի գեղին ու սև բիծերը կը մաքրէ։

Մի՛ վատնէք ձեր դրամը, դուրսէն զանազան տեսակի քրէմներ գործածելով, որոնք դէմքին բնականութիւնը կը խարտակեն. գործածեցէ՛ք միայն սասմօքսէն առնուող դեղեր, որոնք կուժովցնեն ամէն տեսակի տկարութիւն։

ԲԵԲԹՕԿԼՕՊԻՆԻ ՕՇԱՐԱԿԸ մեծապէս գնահատուած է Պոլսոյ բոլոր բժիշկներէն, ինչպէս նաև Լիբանանի ու Սուրիոյ առողջապահական մարմիններէն։

ԳԼԽԱՒՈՐ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆԵՐՆ ԵՆ. — Պէյրութ—Պապլիտրիս՝ Խաղաղութեան դեղարանը։ Թրիփոլի՝ դեղարան Ռամիզ Լաւթֆի։ Հալէպ՝ դեղարան Թիւրքմէնի։ Շամ՝ դեղարան Ճէմիլ Քահալ։ Ալէքսանտրէթ՝ դեղարան Վ. Փափազեան։ Լաթաքիա՝ դեղարան Լիբանան։ Եւ Սուրիոյ ու Լիբանանի բոլոր դեղարանները։

ՏՊԱՐԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆ

ՍԵ ՓՆԼՍ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՈՎ

ՀԱՅԵՐԷՆ — ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ — ԱՐԱԲԵՐԷՆ ՆՈՐ ԵՒ ՃՈԽ ՏԱՌԵՐՈՎ

Տպագրական ամէն տեսակ գործ

Հրատարակութիւններ, Առևտրական Թուղթեր — Տետրակներ, Դեղարանի վերաբերեալ Տոմարներ — Ցուցագիրներ (Étiquettes) Ցոյցատարութիւններ, Տոմսեր, Հրաւիրագրեր ևայլն, ևայլն։

ԳՈՐԾԱՅԱՆԱՆ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ

Դասագիրներ, Տետրակներ, Քարթեր, վիճակագրեր եւայլն:

Տ ո ւ փ ե ր

Կը պատրաստուին ամէն տեսակ տուփեր

ԿՕՇԻԿԻ, ԳԼԽԱՐԿԻ, ՇԱՔԱՐԻ, ՀԱՐՍՆԵԿԱՆ եւն

Կ'ստանձնէ ապսպրանք ամէն տեղերէ

Մաքրութիւն, ճաշակ, ճշտապահութիւն, եւ մատչելի գին,

Դիմել՝ «ԼԻԲԱՆԱՆ»ի հասցէին

Գործածեցէք

Ետգուշեան Եղբարց Առողջապահական, խնամքով պատրաստուած և դիւրագնի սիկառէթները, որոնք օժտուած են անմրցելի առաւելութիւններով։ Դամասկոսի միակ Հայկական Սիկարէթի Գործարանը կատարելապէս գոհացում կուտայ ծխողներու պահանջքին։

Դիմեցէ՛ք, ԽԱԳՈՒՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

ՀԱՐԻԹ-ԷԼ-ՋԷՏՆ թիւ 2 Դամաս

Ե Ր Թ Ե Ւ Ե Կ

ՆԱՒԱՅԻՆ

ՆԱՒԵՐ	ԿԸ ՀԱՍՆԻՆ		ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ	
Մարիէթ Փաշա.—	1	Դեկտեմբեր	3	Դեկ.
Լամարթին.—	8	»	9	»
Շամբոլիոն.—	15	»	17	»
Լոթիւս.—	21	»	23	»
Փրոզիտանա.—	21	»	23	»
Մարիէթ Փաշա.—	29	»	31	»
Անքոր.—	5	Յունվար	6	Յուն.
Շամբոլիոն.—	12	»	14	»
[illegible]	[illegible]	»	[illegible]	»

ԵՐԿԱԹՈՒՂԱՅԻՆ

	կը հասնի	կը մեկնի
Պէյրութ.—	7.07-13.15-22.09	7.08-13.16-22.11
Զահլէ.—	10.30-16.10- 2.58	10.33-16.13- 3.08
Րայաք.—	10.50-16.30- 3.28	11.15-16.42- 3.33
Դամասկոս.—	14.30-19.37- 7.	14.45-19.52- 7.13
Պաալպէք.—	11.49-15.26-	11.52-15.29
Հոմս.—	12.25-14.02	12.50-14.15
Համա.—	15.20-15.29	15.28-15.37
Թրիփոլի.—	17.25	8.50
Հալէպ.—	18.40 (19.01)	8.40